

Tuath

Tuath Àireamh 5, 2021

Is treasa tuath na tighearna

Beannachd na Banachdaich

Ùrnaigh Àm a' Charghais 2021

SANDAIDH NICDHÒMHNAILL JONES

Ar n-anam a tha an cunnart
Gun neartaichear ar n-anail;
Thigeadh ar n-àm ri teachd,
Dèanar fàth ar beatha air an talamh
Is cheadaichear 'n ùine gheallaichte dhuinn.
Tabhair dhuinn ar banachdach tràth
Agus maith dhuinn ar mì-fhoighidinn,
Eadhon a dh'aidicheas sinne feum as motha aig càch.
Agus na leig ann an eu-dòchas sinn,
Ach dìon sinn o bhìoras a' chrùin,
Fhad 's a dh'fheitheas sinn uile fhathast.
Oir anns an saidheans ar n-earb,
Is anns ar co-obrachadh 's co-fhaireachdainn.
Tabhair dhuinn dlùths is tlùs
As dèidh astar, àmhghar 's oillt.
Is bithear Gràs, Slàinte,
Is Beatha dhuinn uile,
Agus Taing.
Amen.

The Vaccine's Benediction

A Lenten Prayer 2021

SANDAIDH NICDHÒMHNAILL JONES

Our soul that art in peril
Strengthened be thy breath;
Our future come,
Our purpose on earth be accomplished
And our full allotted span be to us allowed.
Grant us our early vaccination
And forgive us our impatience,
Even as we confess the greater need of others.
And let us not fall into despair,
But deliver us from coronavirus,
For as long as we all must still wait.
For in science we trust,
In our cooperation and human compassion.
Grant us closeness and affection
After distance, torment and anguish
And may we all yet know
Health, Grace, and Life,
And Thanks.
Amen.

26 Gearran 2021

A' cheist agam - sa chànan eile

Mar chuimhne air Sarah Everard

SANDAIDH NICDHÒMHNAILL JONES

Fear = eagal, + man = fear.
An-diugh 's an-dè; 's nach firinn, agus nàire.

Fòir = help, + neart = strength
..... ach còmhla, fòirneart = violence.
Dè an donas, agus ciamar san t-saoghal?!

Sarah – bean uasal aoibhneach, agus sinne
a' caoineadh do bheatha òig ghealltanaich.
Everard – le tapachd fiadh-thuirc: dleastanas sàbaid oirnn uile,
a mhnathan, airson do chuimhne is do chòirichean

Gheibh thu fòir bhuanne;
Gheibh sinne neart bhuat,
Sarah againn.

Gheibh gach fear nach seas còmhla rinn
tàmailt agus dìteadh,
oir seasaidh a thost airson fòirneirt
gus an tèid an cruinne-cè na smàl.

Ach deàrrsaidh an lòchran agamsa
air do shonsa a-nochd,
air latha do Dheasghabhail anabaich:
Sarah, cha deach do smàladh.

My question – in the other language

In memory of Sarah Everard

SANDAIDH NICDHÒMHNAILL JONES

Fear = eagal, + man = fear.
Today as yesterday; and is it not truth, and disgrace.

Fòir = help, + neart = strength
..... but together, fòirneart = violence.
What the hell, and how on earth?!

Sarah – delightful, noble woman: we mourn
the promise of your young life.
Everard – with the courage of a wild boar: duty upon us all to fight,
We women, for your memory and rights.

We will provide you help;
You will provide us strength,
Our Sarah.

Every man who fails to stand with us
earns shame and condemnation,
For his silence stands with violence
Until the universe is snuffed out.

But my torch will shine
Bright for you tonight
On your premature Ascension Day:
Sarah, thou art not snuffed out.

13 Màrt 2021

Cainnt na Creige

ALASDAIR CAIMBEUL

A' cur cùl ri aithghearrachd ar linne
A' cur air dhìochuimhne faoineas, fulangas is fòirneart
Air chuairt eadar Loch Langaig is Loch Hàsco
Eadar Na Bideanan Geala is Na Cnocan Dubha
Air Leathad na Caillich

Air tilleadh gu daingneach ar dùthchais rè tiota
Balbhachd an àile: naomh agus nàdarra
Gar ceangal nar còmhlan, cho seasmhach ri Grianan nam Maighdeann
Cainnt na creige air ar feadh
Snaighte air an t-sliabh

Na freagair i, na clàr i, dìreach èist rithe
Agus gabh ceum

Beinn Eadarra

ALASDAIR CAIMBEUL

A Cheòlraidh chreagach, ghuaineach
Triallaidh mi bho bhàrr do ghualne,
Mar fhaoilinn na linne sgaoilte
Beiridh mi air fead na gaoithe.

Shìos ri taobh na mara
Dòrnagan ri suail a' chala:
Brògaig, A' Ghlais Pheighinn, An Dìg
Mol daonna eadar tuinn is tìr.

Bhoiltir, An Crògan, Grianan
Cuithraing a' sìneadh fhreumhan;
Àrsaidh 's uaignidh is i nar bruadar
'S i buachaille gaoil is fuatha dhuinn.

'S ann à sin a thàinig m' iteagan, mo chòta coimheach, slìom
Sgiathan a shiùbhlas thar eadraiginn, thar chladaichean gu Dubh Àird tìm'.

Mu dheas an dùthaich na h-iolaire chithear aogas an t-saoidh
Air slèibhtean na Beinn Shianta 's murchain na h-Àird ga chaoidh.

Feannagan dubha a' rannsachadh na rainich ruaidh gu mall,
A' tomhas cruth na tìre mu chladach Rubha nan Gall.

Air spìris os cionn a' bhàigh, ann am baile tuath na Dreòlainn,
Sùil ris an tobar, 's fìor-uisge an naoimh ri òl ann.

Uair is uair tha pòr ann a chasgadh saorsa is ceòl ann,
A dhèanadh tàir air ruidhle na fiughair, air gach smaoin a thig fo sheòl.

Searrag Mhoire 's i meirgeach, a h-adhradh am beul na mairbhe,
Boinne shoilleir lainnreach a' sìleadh far oir na foirfeachd.

Taighean dathte, maiseach, grinn mar bhogha-frois daingean crèadha,
A' cuairteachadh nam bruadaran gu tric a tha buaireadh sìthe.
'S ann an sin a fhuair mi treòrachadh, m' ionnsachadh bòidheach òg,
Eòlas air a' ghàire, agus eòlas air a' phòig.

Gaoth fhionnar bhon iar-thuath
Gam iomairt thar nam fuar-bheann,
Sùil is dùil ris na h-àirdean
A' cur cùl ri dlùth chàirdean.

Gu deas, gu deas, gu deas nam dheann
Air tòir oilean eirmseach nan sonn.
Thig eòlas bho shaothair eagnaigh, ghleust',
A bheir tuigse dhuinn às aonais lèirs.

Os cionn nan sràidean cumhang, lom
'S an ceò ag èirigh gu mùgach fann,

Chithear aonarain nan dròbhan shìos
Gun stiùir, gun treòir air faontradh gu fìor.

A' gearradh tro speuran gruamach, glas
Thar mara de dh'aodainn choma, chas;
'S iad a' sìreadh co-chomann a' ghaoil
Ann am baile mòr an t-saoghail.

Am measg an t-sluaigh dhlùth-dhùmhail
Tha bodach beag na mall-shùla,
Le còta donn 's ad air a cheann
A' breith air làimh a leannain ann.

'S ann an sin a thàinig mi gu ìre, nam allabanach gun iùl rùnaich.
Air sgèith a-rithist a' siubhal, a' lorg creag an cuan sìor mhùthaidh.

Thar choilltean biorach uaine is bheanntan corrach àrda
Gu dùthaich nam fear treuna a sheasadh ri gach gàbhadh.

Dùthchas nan Leathannach, sìol dileas na h-Alba;
Eilean nan iasgairean, nam bailtean trèigte balbha.

Eòghainn a' Chinn Bhig is Ailean nan Sop
Gun urram no eagal romhpa, a' cagar fon chop.

Eilean m' òige, nam eilthreach a' tilleadh ann
Eilean nam mòr-ghleann a bheireadh brìgh dham rann.

Gun tròcair tha iolaire aig astar os mo chionn,
Gun sùim air an fhaoilinn cailte eadar dà lionn.

Ga fhàgail, nam steall bras thar sàl na mara
Suas caolas far am bu dual long-ràmhach an daraich.

'S ann à sin a thàinig mi gu tìr thorrach nan eun dàna,
Gu rubha nan ceud òran, gu rubha nan ceud fàire.

'S ann mu chladach cruaidh nan Corra-ghritheach
A laigh mo shùil air cuspair ro sgiamhach
A dh'fhàg mi nam thàmh is air thuairneam
Ag òl mo leòr à bun-allt nam fuaran.

Air uspaig chiùil is cainnt gheanail a' chridhe
Dh'fhalbhainn thar chaolais a shanas rithe
Aon phòg bho a beul no facal còir
Cha robh san àile a chumainn bhon tòir.

Am fianais dhaingnich throm bhaidealaich
Ceum bragail, bras ri leòm-spaidsearachd
Le geàrr-leum suas a' sgoltadh speuran
A' cur astar eadar mi fhìn is an clamhan, mo lèireadh.

'S ann an sin a chaidh gealach-ghaoil is grian-cheist nan aonadh
Geilt mo chridhe is buan-mhaise an t-saoghail mu dheireadh fo aonta.

Boillsgeadh uaine air muir ghorm-ghlas
Stuaghan, nan leumadairean a' dol seachad nam fras.

Craobhan nan caismeachd bhagaideach, bhaganta, dhàn
Mar bhàrta ioma-fhreumhach is am miann a bhith slàn.

Fa chomhair na linne drithleannaich
Rè na ràithe torraich, smeuranaich
Bha caorann lasrach ar gaoil fo bhlàth
Dearg agus dian anns gach tràth.

Eadar muir is fonn lorgadh gràdh
Acarsaid a nì dìon oirnn bho chràdh:
Gaoth rapach a dh'èireas air feadh fìrinn is bhreug
A sgiùrsas am fearann, gach allt agus leathad.

Dùbhlanach, is neo-ghealtach thog sinn àl bho ar cridhe
Foghainteach ar n-oidhirp air oir cuan nan deur.

Dòchasach, glan, neo-theagmhach falbhaidh iad air sgèith
Air turas na faoilinn thar linntean air tòir cala rèidh.

Air faire, tha tìm na grèin eadar ciaradh is camhanach
Ar cuairt fo a solas a' bristeadh chrìochan neo-mhaireannach.

Air spiurachas, air bhàrr Beinn Eadarra
Nì sinn ùrnaigh an ainm ar co-chreutairean.
Gu slàn, sòlasach gum falbh gach eun
Air turas soirbh air feadh cruinne neo-chrìon.

A' tilleadh gu làrach uaignidh mo chiad shìl
Crom fo ùmhlachd is eòlas is dìol
Oiteag neo-thalmhaidh air feadh m' iteagan
Gathan na grèine le ceist anns gach drithleann.

Èiridh mi bho bhàrr na tobhta
A' fàgail clach, is fiodh is sgrathan lobhta.
Cha dèan mi faoighe tuilleadh air an starsaich,
Nì mi siubhal, ach cuimhnichidh mi air a maiseachd.
A Cheòlraidh chreagach, ghuaineach
Triallaidh mi bho bhàrr do ghuailne,
Mar fhaoilinn na linne sgaoilte
Beiridh mi air fead na gaoithe.

Ciad Cheumannan Fo Ghlais

MÀRTAINN MAC AN T-SAOIR

Mar Latha Nollaig' tiamhaidh
gun an tinsel 's an tramasgal,
is gur e h-e cur obann, trom, sneachda
a tha ri neartachadh na sàmhchair àraid
eadar gach dithis a ghèill ris na riaghailtean -
a th' air an aona chuairt cheadaichte an-diugh.

Sgreuch cha chluinnear bhon chloinn,
cha tilg duine ball gu cù gun chomhairt,
cumaidh sùilean an t-astar a tha sàbhailte
nan tomhas 's nan ath-thomhas: casad? fiabhras? casad?
- masgaichean am follais: gheibh iad cuidhteas beul is sròn.

Agus 's ann a-mhàin air riatanas a tha cead nam bùithean - is cion ga thaisbeanadh tric air an sgeilpichean. 'Dà rud an urra is seachnar
clisg-cheannach. Dà rud an urra is seachnar
clisg-cheannach' an rabhadh lom gun fhiaradh bho ghuth-falbhain dian;
ach aocoltach ris an Nollaig chan fheum dùil a bhith ri teachd is tobhartasan nan Trì Rìghrean an ceann dusan oidhche
is cha mhotha na sin a bheir an doras mòr fo gheàrd
cothrom teichidh dhuinn on fhilm iomagaineach seo 's a-mach gar n-àbhaist gun sùim.

First Locked Steps

Like a macabre Christmas Day
without the tat and tinsel intrusion,
and as if a sudden, heavy, snow-fall
were amplifying the strange quietness
of each brace of compliants
taking their one permitted constitutional.

No screams from the kids,
no one throws a ball to a bark-less dog,
eyes maintaining a safe distance,
assessing, re-assessing: cough? fever? cough?
Masks to the fore: they erase mouth and nose.

And shopping is for essentials only - of which
the shelves are soon bereft. 'Two units
per person avoids panic buying. Two units
per person avoids panic-buying' the stark disembodied loop continuously warns,
but unlike at Christmas there is now no guaranteed twelfth-night epiphany
nor does the large guarded exit
deliver us from this anxious movie back to a careless normality.

Slànachadh

MÀRTAINN MAC AN T-SAOIR

Na ith am fòn-làimh',
nighean òg nan dian-dheur
tighinn tarsainn.

Tha sruth na tùrsa
na phollaig ro dhomhain son plubail
tha dubh do fhrasgan troimhe is air fheadh gun iochd.

Ach seall,
tog d' amharc cràidhteach suas
oir tha i dlùth - do gheug air craobh nan ubhal
a measan rèidh airson am buain 's an carachadh am beul.

Aig caitean aon dhiubh blaiseair mathanas do mhàthar
on tè ri taobh tuigs' air dearmad leisg do bhràmair
's san fheòil aig grunn tha taisgt' ann lùths làn tròcair
sa chagnadh fhallain 's san taisbeanadh air fas.

Na ith am fòn tha siud -cha mhath dhut.
Na sluig na nach gabh slugadh.
Na caoidh na nach gabh caoidh.

Nach bog thu d' aodann truailte ann am cuman bùirn
mun cruinnichear an toradh ann an aparàn ùr?

Aonghas-Phàdraig Caimbeul / Angus Peter Campbell

★★

Tha mi sgrìobhadh
ann an inc do-fhaicsinneach na Gàidhlig
le sgàthan air a' bhalla
ga leughadh an taobh eile.

I write
in the invisible ink of Gaelic
with this mirror on the wall
reading it backwards.

★★

An dòigh 's a chuireadh tu d'uillinn air a' bhòrd,
a' lùbadh a-null am ionnsaigh
mar gun robh mo làthaireachd
nas blasta na na bobhlaichean spìosrach
a bha air ar beulaibh,
a dh'fhàg sinn falamh
aig deireadh na diathad.

The way you'd put your elbow on the table,
leaning over towards me
as if my presence
was tastier than the spice bowls
in front of us,
which we left empty
at the end of the meal.

★★

Fhios againn a-nist
gur e dìreach Iain Mòr a bh' ann,
siota geal mu cheann, a' cur an eagail oirnn,
agus fhios againn cuideachd
gu bheil a' ghrian dol timcheall na talmhainn
's gu bheil na sìthichean a' dannsa ann an sgàthan,
mar nach robh fhios againn air sìon ro chraobh an eòlais.

Now we know
that it was just Big John
with a white sheet over his head frightening us
and we also know
that the sun goes round the earth
and that the fairies dance in the mirror,
as if we didn't know anything before the tree of knowledge.

★★

An dòigh a cheangail thu do chòta
mar gum b' urrainn dhut, aig dìog sam bith,
fhuasgladh a cheart cho dòigheil.

The way you buckled your coat
as if you could, at any moment,
unbuckle it when the sun was hot.

★★

Cha do dh'aithnich mi do ghaol gus an duirt thu
'Thig a-staigh on uisge.'
Bha i air sìleadh fad an là:
sguabadh a nuas on iar-thuath,
tighinn na chnapan tuilteach,
's chaidh mo ghlacadh ann
ged a chuala mi am forecast is a dh'aindeoin mo dheagh bhrògan
agus, a' gabhail fàsgadh fon chraoibh,
chuala mi do ghuth sa ghaoith
'Thig a-staigh on uisge.'
Siuthad, Aonghas. Thig a-staigh, a-mach às an stoirm.'

I only recognised you loved me when you said,
'Come in out of the rain.'
It had poured all day long:
sweeping in from the north-west,
carried in lumps and gusts,
and I was caught in it
despite knowing the forecast and wearing my fine brogues
and there, sheltering behind the tree,
I heard you call through the wind
'Come in out of the rain.'
Here, Angus. Come in, out of the storm.'

★★

Chan eil sìon air fhàgail
san t-saoghal
ach thusa is canach an t-slèibh'.

There's nothing left
in the world
but you and the bog-cotton.

★★

An dòigh sa bheil a' ghrian
a' soillseachadh tron dubhar,
a ghràidh .

The way the winter sun
shines through the darkness,
my love

★★

Be tusa an aon tè
air am biodh miotagan, samhradh is geamhradh.
An geamhradh a b' fhèarr,
an dòigh a thug thu dhìot iad
aig toiseach a' chlas
agus a chionn 's gun robh do làmhan fhathast fuar
mar a chuireadh tu iad air an teasadair faisg orm
agus as t-samhradh
an fheadhainn mhìn lìn ud
a rùisgeadh tu dhìot gu cùramach
mar gun sgriosadh aon ghluasad cabhagach
a h-uile nì bha cumail na cruinne ri chèile.

You were the only one
who wore gloves, summer and winter.
Winter was best,
the way you removed them
at the start of the class
and because you're hands were still cold
held them over the radiator next to where I sat,
and in the summer term
those delicate lace ones
which you peeled off ever so carefully
as if one hurried move would destroy
everything that sustained the whole universe.

Chualas do ghuth sa bhalbhachd

MÀRTAINN MAC AN T-SAOIR

Tha mi a' toirt cudail dhomh fhìn, bhuam fhìn,
air sàillibh 's gu bheil cloc na beatha-air-leth
a' sìor dhol air aghaidh agus air ais
gun abhsadh is gun iochd.

Tha mi a' toirt cudail dhomh fhìn, bhuam fhìn,
air sàillibh 's nach eil duine eile deònach cudail a thoirt dhomh
is càraichean na beatha-air-leth a' sgreuchail
suas is sìos air giùdharraichean mo chuid bhliadhnaichean.

Tha mi a' toirt cudail dhomh fhìn, bhuam fhìn,
air sàillibh 's gur e an t-earrach an geamhradh
is mise ri sleamhnadh, 'n comhair mo chinn chun an latha as giorra.

Tha mi a' toirt cudail dhomh fhìn, bhuam fhìn,
air sàillibh 's gu bheil mo mhàthair a' diùltadh tadhal orm
tha i a' cumail air astar sàbhailte ann an cladh gun Chovid 19.

Tha mi a' toirt cudail dhomh fhìn, bhuam fhìn,
air sàillibh 's nach mi a th' annam tuilleadh
's mise an tèile a tha a' faighneachd dhìom-sa
am bu thoigh leam cudail.

Tha mi a' toirt cudail dhomh fhìn, bhuam fhìn,
air sàillibh 's gu bheil balt brèagha air an latha a-muigh
is an saoghal a-staigh nas duirche na bha e riamh reimhid.

Your voice was heard in the muted silence

MARTIN MACINTYRE

I'm giving myself a cuddle from me
because the clock of self-isolation ticks forwards
and backwards inexorably and indiscriminately.

I'm giving myself a cuddle from me
because no-one else is willing to give me a cuddle
and the cars of self-isolation screech up and down on the gears of years.

I'm giving myself a cuddle from me
because Spring is Winter
and I'm falling heart-first towards the shortest day.

I'm giving myself a cuddle from me
because my mother refuses to visit me
she is socially-distancing in the safety of a Covid-free cemetery.

I'm giving myself a cuddle from me
because I am no longer me.
I am the other person asking me if I'd like a cuddle.

I'm giving myself a cuddle from me
because there's beautiful daylight out now;
and much darker inside than it's ever been.

Healing

MARTIN MACINTYRE

Don't eat your phone
young woman of incessant tears
approaching.

The stream of hurt
is a pool too deep to splash in
the black of your eye-lashes streaks through it and is of it without care.

Rather, look,
raise your aching gaze a little
for it is near – your branch on the tree of apples
with fruit ready to be plucked and moved within a mouth.

Your mother's forgiveness can be savoured at the core of one
another understands your boyfriend's loose neglect
while the flesh of many contains energetic compassion
in the healthy crunch and in their testament to growth.

Don't eat that cruel phone
nor swallow what can't be swallowed,
nor grieve what can't be grieved.

Won't you bathe your blemished face in a pail of water
then gather all the produce in a pristine pouch?

Pluto

(An dèidh Masadonais Katica Kulavkova)

PÀDRAIG MACAOIDH

Seo mi, ma tha sibh gam aithneachadh, neo fiù 's mura h-eil,
a' coimhead oirbh bho oir an rian-ghrèine,
mar gum b' e aonaran a bh' annam
a' fuireach a-muigh rathad na mòintich
le prosbaig aig gach uinneag.
Canaidh sibh gu bheil mi 'iomallach'
ach tha mi an teas-meadhan na neonitheachd agam fhìn,

Seo mi, cho ifrinneach 's a shaoileadh tu:
le mo bheanntan 's mo raointean rèòhte
's mo bhrat meatain, naidhtreoidsein 's CO2.
Tha mi cho puinnseanta ri là samhraidh ann an Nis.
Cha tig ur solas faisg orm, 's co-dhiù aon chas agam
ann an dorachdas bith-bhuanta.

Tha mi ag ràdh 'bith-bhuanta' ach
Fad' on robh mi a' tuigsinn tìde idir,
agus e air tighinn a-steach orm nach eil
mathaid cudromach ann an dòigh sam bith.
Tha mi nas tana na na Stàitean Aonaichte
ach tha còig gealaichean agam 's mi ag iarraidh tuilleadh baby.
Tha mi a' gabhail sùil air croit Aonghas Phrionns'.

Seo mi, a' seinn 'Teann a-nall 's thoir dhomh do làmh'
ann an oisean taigh-seinnse àiteigin ann an Glaschu
ach ged a bha mi riamh coimhead orm fhìn mar mheall den òr
chan eil duine a' toirt sùim dhomh.
O tha buannachdan ann a bhith neo-aithnichte,
a bhith beò air crìoch eadar dà ughdarras.
Aig a' ghairm mu dheireadh thig mi sgrìob leam fhìn.

ceasnachadh na gaoithe

IAIN S. MAC A' PHEARSAIN

ann an Sardinia
tha iad a' ceasnachadh
na gaoithe

cò às a tha i?
an e maestrale a th' ann?
No tè à Afraga mu thuath?

's mar na gaoithean caochlaideach ud
ge b' e dè an àirde às an tig iad
shèid thu orm

a-mach às a' *Mhidi*
mar *mhistral*
mar *sirocco* chèin

gam fhàgail, an dà chuid,
cho soilleir, ciùin
ri grunn *mhare nostrum*

's gam losgadh
mar ìobairt bhuan
na feòla beò

questioning the wind

IAIN S. MAC A' PHEARSAIN

in Sardinia
they interrogate
the wind

where's it from?
is it a *maestrale*?
or a North African one?

and like those capricious winds
regardless of the point from which they come
you blew over me

from out of Midi
like a mistral
like a distant *sirocco*

leaving me, both,
as bright, becalmed
as the bottom of *mare nostrum*

and burning me
like the endless sacrifice
of living flesh

Mostra di Su Benatzu

dàn bho Shardinia

IAIN S. MAC A' PHEARSAIN

seann togalach cloiche
a chaidh na ablach
o chionn linn crochadh nan con
gealltainn taisbeanadh
de dh'antropòlas dùthchail
ann an dùthaich na gaoithe
's na grèine
's nan daoine cho falaichte,
fialaidh
ris na Gàidheil

Mostra di Su Benatzu

poem from Sardinia

IAIN S. MAC A' PHEARSAIN

an old stone building
gone to ruin
since the age of hanging dogs
promising an exhibition
of rural anthropology
in the land of wind
and sun
and people as hidden,
generous
as the Gaels

seann chleòc

IAIN S. MAC A' PHEARSAIN

's e seann chleòc
a th' anns a' phian
mhòir a shiùbhlas leinn
bho chian nan cian

briogais theann a chuireas
a' chas bheag oirnn uile
nuair a shioftas sinn
gu togail oirnn, lath ' buidhe

's e searbh-lèine a th' ann
gar tachdadh bho chùl
na h-amhaich' sìos gu
bonn na broinn', tha mi an dùil

an old cloak

IAIN S. MAC A' PHEARSAIN

ample pain is an
old cloak that
travels with us
from ages gone

tight trousers that
hobble us all
when we make
to move on, some happy day

it's a bitter-shirt
choking us from the
back of the neck down to the
bottom of the belly, I expect

Dàin aig Àm a' Ghalair

IAIN S. MAC A' PHEARSAIN

I

Ceilearadh nan eun
ro ghlasadh an latha
mar chuimhne a làimh-se
air a bogadh na do ghruaig
mus dùisgeadh tu
's do chadal-suain
mar chlàr cearbach
air a chluich uair is uair eile

Birdsong

before grey dawn
like a memory of her hand
dipped in your hair
before you'd wake
and your laced-sleep
like a ragged record
played time and time again

Le chant d'oiseaux

avant l'aube
comme le souvenir de sa main à elle
trempée dans tes cheveux
avant que tu ne te réveille
et ton sommeil enlacé
comme un disque déchiqueté
joué maintes et maintes fois

II

Tha na h-eòin a' fàs nas bragaile
a-muigh thar sràidean loma
an ceilearadh a' dol gu èigh
mar fhreagairt
sàmhchair a' chinne-daonna
nach eil tuilleadh ann

The birds are growing cockier
outside over barren streets
their warbling turning to a cry
like an answer to
the silence of humanity
which is no longer there

Les oiseaux deviennent plus culottés
dehors au-dessus des rues vides
leur chant changeant en cri
comme réplique
au silence de l'humanité
qui n'en est plus là

III

An-diugh
Didòmhnaich na Càisge Greugaich
's gann gun cluinn thu idir iad
còmhlan-ceilearaidh na maidne ceusta
am falach bàrr chraobhan
fad slighean falamh a' bhaile
nach streap nighean no a bràthair
glaist' a-staigh annta fhèin
mar chreidmhich
ron aiseirigh

Today

Greek Easter Sunday
you can barely hear them at all
warbler-band of a crucified morning
hiding atop trees
down empty city paths
that no girl or her brother climb
locked inside themselves
like believers
before the resurrection

Aujourd'hui
dimanche de Pâques grecques
tu les entends à peine
gang gazouillant d'un matin crucifié
cachés aux cimes d'arbres
le long des sentiers vides de la ville
que ni fille ni son frère ne grimpe
renfermés en eux-mêmes
comme croyants
avant la résurrection

smodal bhreug

IAIN S. MAC A' PHEARSAIN

Pàdraig Òg –
coltas athar fhèin
an tac an teine
na eanchainn threun

a' tarraing asam
mar bu nòs
dha Mac 'Ain Cholla
am fear nach maireann fòs

'S an toll ga lìonadh
beag air bheag
le faclan biorach
is smodal bhreug

gus am brist an latha,
a-rithist

's a-rithist

's a-rithist

a smattering of lies

IAIN S. MAC A' PHEARSAIN

Young Patrick –
the likeness of his very father
beside the fire
with his vibrant mind

taking the piss out of me
as was wont to do
Iain Colla's son
the still late one

and the hole fills itself
little by little
with cheeky words
and a smattering of lies

till day breaks
again

and again

and again

Eagrasan/Ekphrases

CRÌSDEAN MACILLEBHÀIN

Mìorbhail èifeachdach an deilbh, chan e
an com aig Crìost a th' ann, is e cho cuimir,
bàn, caoin-dhealbhaicht' mar na h-ìomhaighean
snaighte aig na Ròmanaich no na

Seann-Ghreugaich de lùth-chleasaichean no diathan.
Chan e an iarmailt os a chionn, glainne
na guirm' ud, no neo-chuideamachd nan neul,
no 'm bachall òrdha an glac an naoimh Mànaid,

no eadhon meur an teagmhaiche, a' dearbhadh
an leòin an slìos a Shlànaigheir, is e
a' cur a làimh mu thimcheall caol-dùirn Thòmais,
gus a bhrosnachadh no chasgadh – ach

an làmh eile, nach do chleachd an t-abstol
gus amharas a chur mu sgaoil, cuartaicht'
le leus mar gum b' ann tàrmaicht' leatha fhèin,
a dhubhas às cruth-tìr' a' Veneto.

Cima da Conegliano 'Incredulità di San Tommaso'

*The genuine miracle in the painting
isn't Christ's torso, shapely, pale,
delicately moulded like the carved images
the Romans and the ancient Greeks*

*made of athletes or divinities.
Not the firmament above, the purity
of that blue, or the weightless clouds,
not the gold crozier in St Magnus's hand*

*or even the doubter's finger, checking out
the wound in his Saviour's flank, while he
puts one hand around Thomas's wrist,
encouraging, restraining him. No, it's*

*the other hand, the one the apostle didn't
use to put his doubts to flight, surrounded
by a light it seems to generate itself,
blotting out the Veneto landscape.*

★

Theireadh tu gun robh Teachdaireachd Moire
na cuspair aig an dealbh, nan robh aingeal
a' nochdadh ann, 's am boireannach na b' òige.
Dh'ionnsaich Vuillard mòran an sgoil Vermeer.

Ghlaic e ìomhaigh a mhàthar tràth sa mhadainn,
na h-èideadh oidhche. Cha do chuir i fhathast
a falt an òrdugh, 's i gabhail a cofaidh
le bainn' à bobhl' a thogas a dà làimh

cha mhòr gu bilean. Rinn i stad mar sin.
An e cailis a th' ann? Dè 'n t-sàcramaid
bhalbh a tha i coileanadh, a' tairgse
ùmhlachd tostaich do ghathan na grèine

dìblidh ga ruighinn tro uinneig nach fhaicear?
Bheil i 'g èisteachd ri teachdaireachd gun fheum
air faclan, nach iarr pongalachd no aingeal,
no cùl-fraoin eil' ach oibseactan gach latha?

Édouard Vuillard 'Sa mère avec le bol du café dans les mains'

You would say the Annunciation was
the subject of the painting, if there was
an angel, and if the woman was younger.
Vuillard learnt a lot at Vermeer's school.

He caught his mother early in the morning,
still in her nightdress. She has not combed
her hair yet, and is drinking her milky
coffee from the bowl her two hands lift

not quite to her lips. She stopped like that.
Could it be a chalice? What can be the dumb
sacrament she celebrates, offering
wordless adoration to the pallid sunbeams

reaching her through a window one cannot see?
Could she be listening to a message
that needs no words, no angel, no precision,
no other background than everyday objects?

★

Mar phort-adhair anabarrach trang
le trafaig, uimhir a dh'itealain ann,
a' tèarnadh 's a' falbh uair eile, 's gun tàinig
boile air na truaghain dam bu chòir

a h-uile riaghladh, 's dh'fhàg iad an àiteachan –
ach cha bhi feum aig sgiathan ainglean air
stiùireadh no riaghladh bho neach talmhaidh, is
cumaidh Muire, ann an àird' an speur,

grèim seasmhach air an naoidhean dhiadhaidh
air cho claont' 's a bhios fiaradh an gluasaid.
Ann an ìochdar an deilbh, na h-anamannan
gan spionnadh à lasraichean na h-ionnlaidhe,

cuirp de chuimireachd a stadas d' anail
mar ann an ionad-eacarsaich an t-saoghail
ud thall a' sealladh suas, an gàirdeanan
sint' a-mach ri làmhan aingeil chobhrach.

Francesco Guarini 'Madonna del Purgatorio'

*Like an unbelievably busy airport
where so many flights are taking off
and landing, that the wretched people whose
job it is to keep this all in order*

*deserted their posts - but then, angels' wings
have no need of an earthling to direct
them or to organise their movements, and
Mary, where she is high in the sky,*

*keeps a firm grip on her divine child
however sharp the angle they're moving at.
Down at the bottom of the painting, souls
are being snatched from Purgatory's flames;*

*bodies whose shapeliness takes your breath
away, as if their place was in a gym
somewhere in that other world, gaze upwards,
reach out towards a rescuing angel's hands.*

English translations by Shuggie McCall

Rudan Do-chreidsinn a thachair

MAOILIOS CAIMBEUL

BHA DÙIL AGAM gun robh mi air an stòiridh innse nuair a thàinig an leabhar *Island Conversion* a-mach ann an 2011. Ann an sin bha mi ag aithris mar a thàinig mi gu bhith nam Chrìosdaidh. A-nis, do dhuine sam bith a tha air smaoinichadh mu Chrìosdaidheachd, bidh fios aca gur e creideamh a th' ann le stèidh os-nàdarra no ana-ghnàthach. Chan eil againn ach smaoinichadh air an aiseirigh. Ma tha an aiseirigh fìor, tha Crìosdaidheachd fìor. Sin aon de na h-adhbharan a tha daoine mar Richard Dawkins, Peter Atkins, Michael Shermer agus mòran eile cho mòr an aghaidh rud sam bith os-nàdarra. Tha iadsan a' creidsinn nach eil rudan a' tachairt a tha gu frinneach os-nàdarra. Chan eil ann an aithrisean mar sin ach mearachdan, mac-meanmna no fiù 's breugan. Ma tha rudan os-nàdarra fìor tha e a' dèanamh milleadh air an tuigse a th' aca air an t-saoghal.

Tha sin a' tighinn bhon chreideamh nach eil nì sam bith ann ach rudan faicsinneach no rudan a ghabhas tomhas. Tha sinn beò ann an saoghal nàdarra, dùinte far nach urrainn dad bhon taobh 'a-muigh' an t-saoghail seo buaidh a thoirt

oirnn. Sin a bha mi fhìn a' creidsinn gus an robh mi còrr agus leth-cheud bliadhna a dh'aois.

Thachair an uair sin na rudan a tha mi ag innse mu dheidhinn anns an leabhar a dh'ainmich mi. Bha bata crochte ris a' bhalla agus thàinig e dhen tarraig grunn thursan gun duine faisg air. An rud a b' annasaiche 's e gun robh e mar gum biodh e a' toirt teachdaireachd dhuinn airson na suidheachaidhean anns an robh sinn aig an àm. Thug na thachair leithid de bhuaidh orm agus gun robh mi a' faireachdainn gum feumainn innse do dhaoine eile, oir nam shùilean-sa bha e a' dearbhadh gun robh na bha daoine mar Dawkins ag ràdh ceàrr.

Thachair rudan ann an 2012 a thug barrachd dearbhadh practaigeach dhomh gun robh an creideamh adhbharach seo (materialism) ceàrr. 'S ann mar seo a thachair. Mar a dh'innis mi san leabhar, chuir mi bòrd beag san lobaidh airson na thachair leis a' bhata a chumail nam chuimhne agus airson urram a thoirt do Dhia air a shon. Air a' bhòrd bha coinneal, dealbh Ìosa bho mharbhphaisg Thurin ann am frèam trom, calman geal agus ìomhaigh den òigh Muire. Air an 28mh

latha den Chèitean bha mi a' coiseachd seachad air a' bhòrd nuair a thuit an dealbh de Ìosa bhon bhòrd chun an làir. Cha robh adhbhar sam bith dhi tuiteam. Bha mi mu thrì troighean air falbh bhon bhòrd.

Mionaid às dèidh sin sheirm am fòn. B' e caraid dhomh a bh' ann leis an robh mi an dùil a dhol a Romània san t-Sultain airson bàrdachd a leughadh. Bhruidhinn sinn air ais 's air adhart mu dheidhinn dè bhiodh sinn a' dèanamh. Cha do dh'innis mi dha gun do thuit an dealbh. Ach nuair a thàinig mi dhen fhòn shuidh mi fhìn agus Mairead agus ghabh sinn beachd air na thachair. Bha e na chlisgeadh mòr dhuinn gun do thuit an dealbh, gu h-àraidh dhomhsa. Nam biodh dad sam bith eile air tuiteam, cha bhiodh e cho dona. Ach dealbh Ìosa! Bha teachdaireachd aig an dealbh dhuinn, ach dè? Cho-dhùin sinn anns a' mhionaid uarach sin nach deigheadh sinn a Romània. Bha mi air tiogaidean a' phlèana a phàigheadh, ach a dh'aindeoin sin chuir sinn dheth an turas.

Bha e cho math gun do chuir. Cha robh Mairead air a bhith a' faireachdainn gu math agus air an 28mh latha den Ògmhios fhuair i a-mach gun robh aillse stamaig oirre. Cha robh dòigh ann a b' urrainn dhuinn a dhol a Romània. Ach cha b' e sin deireadh sgeul na deilbh. Air a' 5mh latha den Iuchar agus i iomagaineach

mun naidheachd a fhuair bha i am beachd a dhol a cheannach thoiteanan ged nach robh i air smocadh airson bliadhnaichean mòra. Mar a bha i a' dol a-mach seachad air a' bhòrd, thuit an dealbh chun an làir. Ghabh i e mar rabhadh agus cha do cheannaich i toiteanan. Bha e cho math nach do cheannaich oir dh'fhoghlaim i nuair a fhuair i leigheas chemo gun tug e droch bhuaidh air a h-amhaich. Nam biodh i air a bhith a' smocadh bhiodh e air a bhith ceud uair na bu mhiosa.

Thuit an dealbh turas eile, a-rithist mar gum biodh i a' toirt rabhadh. (Ged nach b' e an dealbh fhèin ach an cuspair a thug oirre gluasad.) Air an 13mh latha den Dàmhair, agus i gu math lag bho bhuaidh a' chemo, chunnaic Mairead meacain lus a' chrom-chinn sa phreasa agus smaoinich i gun deigheadh i gan cur, mar a b' àbhaist dhi a bhith a' dèanamh aig an àm sin den bhliadhna. Mar a bha i gan toirt a-mach às a' phreasa, thuit an dealbh. Dh'fhàg i na meacain far an robh iad.

Gu fortanach dhise, bha an aillse aig a' chiad ìre agus b' urrainn dhi opairèisean fhaighinn a thug air falbh an aillse agus tha i air a bhith ceart gu leòr bhon uair sin. Ach a h-uile uair a thèid mi seachad air a' bhòrd bidh e a' toirt nam chuimhne na nithean iongantach a thachair ann an 2012. Nithean do-chreidsinn, ach nithean gu fìor a thachair. ■

Blas

IAIN URCHARDAN

“Tad gus an cluinn thu seo!” ars' esan. “Eil fhios agad a' Hearach ud; a bhios a' magadh air na Leòdhasaich?”

“Cò fear dhiubh?” dh'fhaighnich ise, “Tha meur dheth ann t' uile!”

“Fear nan eisirean. Ag obair a-mach à Crosbost.”

“Ò, an damh sin!”

“Sin e: 'Nuair a chruthaichheadh an saoghal bha e uile math – gus an do rinneadh Leòdhas!' Agus, 'Bidh Leòdhas snog fhathast – nuair a bhios e deiseil!’”

“Chan eil bliam aig a' bhufalair!” ghlamlh i.

“Uel, tad ort. Dh'innis Seonaidh 'ain Rànais dhomh gun do ghabh e stròc!”

“Dè? Och... 'S e pian a th' ann, gun cheist. Ach cha lùiginn cron dha. Robh a' stròc dona?”

“Chaill e a neart sìos aon taobh 's thachair rudeigin dhan chainnt 's dha na facail aige.

“Ò, 'n truaghan.”

“'Eil cuimhn' agad air Sarah Colwill?”

“Cò?”

“Sarah Colwill... a tè ud à Devon.”

“Aig an tuathanas-èisg?”

“Chan ann! Bhon teilidh! Cuimhnich. Is 'a ghabh an stròc ud.”

“Ò aidh. Bha sin neònach!”

“A' tòiseachadh air Beurla a bhruidhinn le blas Sìneach 's i cho Sasannach ri dannta nan clag!”

“Na can rium gu bheil blas Sìneach air a chainnt-san a-nise cuideachd!” ars' ise a' gaireachdainn.

“Nas fheàrr buileach. Chaidh e Leòdhasach!”

“Ò thalla, a bhreugadair!” ars' ise.

“Tha mi 'g innse dhut! 'S chan e sin a-mhàin – chaidh e Rubhach!”

“Ò, thalla leat 's tu cho ràbhartach ri piullaidh!”

“'N fhìrinn a th' agam,” ars' esan. “Chan èist e ach ri Donnie Large, Costello, agus Hoddan: no 'Hordan' mar a chanas e fhèin a-nis. Blas trom Rubhach a thàinig air a chainnt.”

“Och nach ist thu! Tha thus' cho dona ris fhèin.”

“Thuirt Seonaidh 'ain Rànais riums' gun do bhruidhinn a' Hearach

air an nighean aige – Mairead Anna, an cleasaiche ann am Bannan – 's gun tuirt e: ‘Tha Mòrad Òrna òrn am Bòrnan.’”

“Ò, thalla!”

“Air mo mhionnan; agus: 'B' i turnag am peat' a b' fheàrr a thug mo mhàthair 's m' athair dhomh!”

“Thalla! Dùin do chab!”

“An fhìrinn a th' agam! 'S nuair a dhòirt nurs stuth bhon troilidh aice air an làr, dh'èigh e, 'A miadoil, na salaich an carburt! 'S dùuùn an arras, air do chùl.’”

“Sin agad karma!”

“Chan e ma-thà. Ann am Pabail, 's e breitheanas a th' ac' air!” ■

'S ann à Muile a tha **Alasdair Caimbeul** Caimbeul bho thùs, ach tha e a-nis a' fuireach ann an Slèite san Eilean Sgitheanach far a bheil e ag obair aig Faclair na Gàidhlig mar fhacladair. Ron sin bha e ag obair mar eadar-theangair agus mar neach-naidheachd airson iomadh bliadhna.

'S ann bhon An Leth Mheadhanach an ceann a deas Uibhist a Deas a tha **Aonghas Phàdraig Caimbeul**. Tha e air grunn leabhraichean fhoillseachadh, nam measg 'An Oidhche Mus Do Sheòl Sinn', 'Aibisidh' agus 'Memory and Straw' a ghlèidh duaisean thaobh ficsean is bàrdachd na h-Alba.

Maoilios Caimbeul Bàrd agus sgrìobhaiche às an Eilean Sgitheanach. An leabhar mu

dheireadh a thàinig bhuaithe 's e An Dà Anam / In Two Minds, conaltradh bàrdail Gàidhlig / Gaeilge air a chosgrìobhadh le Diarmuid Johnson.

Chaidh **Sandaidh NicDhòmhnaill Jones** ainmeachadh mar Bhàrd a' Chomuinn Gàidhealaich 2019 – 202. Nochdaidh an cruinneachadh bàrdachd agus òran ùr aice 'An Seachdamh Tonn' san Earrach 2021. Chaidh a' chiad leabhar aice 'Crotal Ruadh' fhoillseachadh le Acair ann an 2016.

Màrtainn Mac an t-Saoir Rugadh Màrtainn Mac an t-Saoir ann an 1965 agus thogadh ann an Lèanaidh e. Tha Ath-Aithne, Gymnippers Diciadain, An Latha As Fhaide, Dannsam led Fhaileas, A' Challaig, Seo Challò, Cala Bendita 's a Bheannachda, Tuath Air

A' Bhealach agus Samhradh '78 am measg nan leabhar a thug e a-mach.

'S ann à Leòdhas a tha **Pàdraig MacAoidh**, agus tha e a' fuireach ann an Dun Eideann. Nochd an darna leabhar aige, Nàdur De, an-uiridh le Acair. Bidh leabhar ùr leis, This Strange Loneliness: Heaney's Wordsworth, a' nochdadh a dh'aithghearr, le McGill-Queen's University Press.

Rugadh is thogadh **Iain S. Mac a' Phearsain** air prèiridh Chanada ann an teaghlach de luchd-obrach dùthchail a bhuineas dha Ìle, dha Muile 's dhan Eilean Sgitheanach. Eadar Alba is Èirinn a Tuath tha e air a bhith na òraidiche is na rannsachiche oilthighe airson còrr math is fichead bliadhna. A thuilleadh air sin, tha e

air a bhith an sàs gu proifeasanta ann an sgrìobhadh, eadar-theangachadh, craoladh is obair fhilmichean bho land e anns an t-seann dùthaich ann an 1996.

Rugadh **Iain Urchardan** ann an 1966. 'S e Hearach a th' ann agus b' i a' Ghàidhlig a' chiad chànan a bh' aige. Sa bhun-sgoil sgrìobhadh e sgeulachdan Gàidhlig a dh'aithriseadh e aig na Mòdan. Sna 1990n sgrìobh e briathran airson corra òran roc Gàidhlig. Cheumnaich Iain à Oilthigh Obar Dheathain ann an 1996. Bhon uair sin gu 2014 bha e na Mhinistear ann an Eaglais na h-Alba is rè na h-ama sin dh'eadar-theangaich e tòrr sgrìobhainnean à Beurla dhan Ghàidhlig. Thòisich e a' dèanamh sgrìobhadh cruthachail gu cunbhalach ann an 2012. Chaidh a'

chiad chruinneachadh de sgeulachdan goirid aige, 'Breab Breab Breab,' a chur ann clò ann an 2017 's an dàrna fear, 'Air an Oir,' ann an 2020. Ann an 2019 choisinn e Duais Dhòmhnaill Meek airson a' chiad chruinneachadh de bhàrdachd aige, 'Turas.' An-diugh tha e na òraidiche aig Sabhal Mòr Ostaig.

Christopher Whyte / Crisdean MacilleBhàin's seventh collection *Leanabachd a' Cho-ghleusaiche* was published by Clàr in 2020. An eighth collection with facing translations, *Mo Shearmon / The Things I Have to Say* is in preparation. He has translated a range of poets, including Marina Tsvetaeva and Rainer Maria Rilke, into both English and Gaelic. His fifth novel will be published this autumn by Cloud Machineries Press.